ACC. N:R M. 16074 : 1-62.

Landskap: Skåne

Härad: Vemmenhög

Socken:

Uppteckningsår: 1964

Upptecknare: Ebbida Ohlsson, Skurup

Berättare: " " "

Berättarens yrke: lantbr. hustru

Född år 1889 *i* Skurup

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ungdomens sammankomster och nöjesliv s. 1-62. LUF 123

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16074:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LuF 1/23

Svar på frågelista nr 123

Ungdomens sammankomster och nöjesliv.

Det var för en skapare gränsen mellan barndoms- o ungdoms-
tid. Gränsen kan jag man för landsbygdens del kan draga
när de hellånga kjolarna för kvinnor såväl här i trakten som
[illegible] bruk. Det var vid konfirmationen denna jämförel-
sing från barn till annan med en gång kom till. Jag minns
själv från min konfirmation 1904 hur annorlunda jämmarade
jag då kände mig, men också allvarlig i min hellånga
svarta klänning med vit krås på ståndaren, svarta
handskar, lång vit underkjol med broderad lång i stället
rosett i den kantade första gången långande kjolen.
Den sorte många av flickorna upp redan dagen därpå, då
var man att räkna bland de vuxna i kjola ansvarig för sin
mor för. Jag vet då fick man också vara med dansa
unga nacke ej om man kan så sinnad. Redan under kon-
firmationsläsningen kunde kvinderiktern något mär-
ka mig de unga men det kom ändå en helomvänd mig

8/4-64

1.

ACC. N:R M. 16074:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

just i o. m. konfirmationen, just då gick man in i ung domstiden s mäste rekna bandomen såsom varande bakom sig, med vad det innebar även vad det gällde nöjeslivet. Även för pojkarna var det hög på samma sätt, klädernas bidrog till att de måste känna ansvar i övrigt även för tillfället. De fick ju då sin första svarta kostym med långa byxor (de hade i regel varit kalsonlånga under konfirmationen, dock något olika för olika hem), stärkkrage med rosett (manschetter?). Flickorna hade först det ovan i mitten av April gås sommarkläder. De kappa i pojkarna hade ändå inte helt utan mörsa med blank skärm. Sådan var de ungas klädedräkt här som ovan nämnts, men i församlingar där man bar mera städbetonad eller fick en yngre präst man som inte kunde gälla det djupa ansvar för flickorna kunde man övergå till att bära klänningar redan till bröllop än för de bästa klänningarnas skull. Men med dessa försvann också den skarpa gränsen mellan barndomen i ungdomstiden. Under konfirmationsläsningen var allt

2

ACC. N:R M. 16074:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

deltagande i nöjeslivet förbjudet å bad bröstet det offentliga
var det så ännu på 1930 talet. Sedan har dessa skarpa gränser
mig allt mer mildrats ut. Konfirmations tiden är ju ej heller
markerad så som den var förr.

Några skarpt markerad åldersgräns uppåt i åldern har jag inte
spårat, det fyches det bestått på den enskilde individen, gamman
som kände sig ung kunde vara med även ung som kände sig
mindre vuxen kunde dra sig undan gamla vanor
eller gå alls vara med. På minns jag att min mormor berättade
om hem det kunnat egna sig till att sig undan när ungdomarna
voro sina påsktuppar i början på 1860-talet
men också om hem det även kunde förekomma att
påskfolket lika ungdomlig som sina döttrar stannade att
kom också kände sig så i stoppade in löstlista i mannens
nattkappa (= kroge) i sjuksan när de kom ned i dansens vir-
var. När det var så kunde både unga o gamla o vara
va ung i samma sällskap. Men när en ålder person

ACC. N:R M. 16074:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Förrän jag ger mig på offentlig mötesplats blev han för sin tids
tids åtlöje, så för en flicka som fått barn var det bäst att hålla sig
borta från mötesplatserna. Likväl kände det tid att inte delta
i dans i mötesrum så länge men barn mig i det var att helt är
för människor anledning att halsa för främmare klädning. Det var
emot att anställigt att på sådana platser uppträda i svarta
kläder.

För att så noggrannt redning på ämnet vill jag så dela
upp de senaste 100 åren i tre etapper.

1. Tiden före senaste rekelskiftet. Det blev då mest vad jag
kört av minne anpråvaren i den generation som levat före
min. Det var den tid då man var glad åt det roliga man
själv kunde åstadkomma. Som 75 åring är det inte mycket
jag själv minnes därav men ändå något.

2. Nästa etapp blir så från rekelskiftet kring 1930-
talet då jag själv var ung. Jag kände som mig ingen
vidare lust till mötesplatserna men jag gjorde tillsamma
av mig men följde med tiden ändå lite vid sidan om

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det var den tid då ungdomen dels tvede ng själv men också
allt som tiden led alltmer övergick till att välja bli med utan
att själv bidrage därtill. Nöjesmedlen tvang på utöv
3. Tiden därefter som jag inte alls kan följa med dem
själv mig om, då den för mig gamla människan, vara
förefallen som meningslösa då inte de unga själva kan göra
något för att ha skäl köpa sina nöjen fördigt
För så förefallen det mig kan hända att mer i senare tid inte
ser det så som en ungdomarna själva tänker ng tillspeds därmed
då tvede de väl inte som mig är fallet jämkat på plats till
plats. Det kan mig också i senaste tid hända att jag är
vorga tendensen att undra vållet utan att det vunnit någon
förklaring hur vår tids nöjesliv ungdom.
Så förefallen det för den gamla men de som inte är unga
ser på allt på annat sätt än följer tiden som den är.
Så vill jag då ha sagt mina tankar för mig och då framst
söka ge svar på frågorna När – var och hur i den
mån det är mig möjligt.

5.

ACC. N:R M. 16074:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Liksom jag förr lyssnade till mina gamla anförvandtes
berättelser från deras ungdom, de var födda vid mitten av
1800 talet, vill jag nu låta mina läsare få del av det som
jag hörde dem berätta.

I. Först var på högan när man då, på 1860-70 talet vaade
sig, så var det vid julen, fastlogen, valborgsafton, pingst
midsommar, blekobelgarna å fridbana under sommaren
i Skogen eller annan plats till egna eller byspelmäns musik
Skurups marknad i juni, höstagillen vid vengärd eller
bondgärd, Michaelismarknad o under prosecken i Oktober
Dessutom var gemensamhets arbeten förenade med lekar
o dans. s.s. t.ex. när linet Enhudes o bröts på vintrsten
o för ännu längre tid tillbaka när man byggde husen o hade
klinegillen o reisegillen, berörande rent hänverket i gamla
tider som kommunen bestående på höppare i socken
både unga o gamla var då med både i arbetet o gillet.
Men som sagt detta var något som ligger ännu längre
tillbaka i tiden eller före 1870 talet o också i tiden.

ACC. N:R M. 16074:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Så tillbaka till mera nära liggande tid eller till jämförelsens tillkomst i början av 1870 talet. Då märkes det bl. a. att det blev en uppseende att åka tvåhästars droska utöfver landet, större eller mindre sällskap till någon bestämd plats med eller utan nöjesplats, på det hände nära aldrig att man hyrde å en gång hela järnvägståget som bar måtte för en sådan nöjesresa dem åtom kunde bära. Det hade många då anförvanter som rest över på att arbeta där en tid då och då eller åtminstone gått en arbetsgård för året och ordnades också billiga helbiljetter med både järnväg och båt. Mycket vanligt på 1870-talet att man slog sig samman till större eller mindre sällskap och företog en sådan nöjesresa som tråkade sig en dag över en dag utan åtminstone att man besökte en par sådana kända nöjesresorter där han vant med. Under julen hölls som jag redan nämnt julaftonen, som användes av tjänarna i gårdarna, rätter att hälsa julaftonen ingick i tjänstetalet. Där reade man sig till ej vass eller löjeda spelmans musik och förtärningen bestod av

7.

ACC. N:R M. 16074:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

efter vad jag kan påstå av meddelad tävning, "julahögen" på julafton i gården där man tjänade?

Under julen hölls också julagillen, hos ö gårdar allt efter rod å lägenhet, dit hemde vara två-tre hales eller ungdomsföreningen också de alla enbarte i fattiga hem man byrå om man hade råd till.

Jag nämnde tjänarnas julastun med dans i gårdarnas kalla sommarstuun (salen). Där tog man tillsam vid dansen i högen på sommaren upp spelmännen till spelmännen. När det blev mat med dessa julastun efter trödden de en subskriberade bal, dit jag tror inte man behövde dem något så fint utan bara dans. Då dog tjänarna sig samman o betalade visst pr. par, det var mig i barnåre 2 kr. mig minns under dessa tider, å på kvällen lupide man plats i en bondgård där man hade en ganska sal å var benägen att ta emot ungdomarna som hemde bli många. På lejde man spelman eller spelmän om det ej fanns sådana blandt de egna leder, dragspel, fiol o flöjt eller

ACC. N:R M. 16074:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

klarinett om det var ukligt fast men det dugde också med
endast att dragspel av enkelt slag, tara det lät något. Men
det drog folken hemåt från vid vilken tid på året som helst
o de kölde också fast mera sporadiskt i mig ända till 1920-
talet då den sista jag först nämnes kämpfärd hölls i en gård
här o det fick bli den sista då bonden upplyckte att man
tagit ng in i stugan o även använt tändstickan, då var ju också
den nya tiden här i bod det gällde mycket livet. Det gamla
tvack då överhet ng fått o passade inte längre.
Så var det att nämna att vid julfiden blödde att ng o gå omkring
i hus i gården o sjöa med sång o upplig i bli tackterade
av ved som på o till kan fortsatt in på 1920-30 talet.
Ett gammalt julnöje som dock ligger före min tid men
väl kan ihågkommet i första generationens tid berättade att
någon fångade en fågel o sa tog med sig denne i en tom
honfot i så gå till en gård där han hästade in den
i fogen med gäsfoten samtidigt som han släppte
fågeln in i stugan. Meningen var att fågeln skulle flyga

9.

ACC. N:R M. 16074 10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vakt på det unda natten. Tände gumi o täcka det så det
blev mörkt i stugan (vilket också i regel hände) så att den vilse-
valla som upptäcka mygga sig dumpar. Lychades inte detta,
det kunde ha stått någon på tu utanför om man annat något
dåligt var anfaren, blev den värst för inkastaren. Han blev
ingrid i tromyra att äta upp gnisfiten i så fog att man sen
för varje ben i denne. Var så snäll!

Ett annat "julnöje" var det unga roaifar tävla med om
på 1870 talet bestod i att en gårds drängar, det var visst en-
mandagens natt, klippte in halva grödselkärren i grannens
dass stall. Arbetsamt å båda hållen men troligt tadart på
det ena. Att se drängarna arbeta med att dra ut det som
klippats in var ju det roliga, ofta visste på inte säkert
vilkes de skyldiga var när gubarne log. Tätt intill
var andra i byarna. Sådana var nöjena vid julliden
på de gamles tid, så också redan att gå omkring i skjutta
in det vapa året o så åter mygga sig undan eller bytas
göra så.

10

ACC. N:R M. 16074 : 11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Så till julhögtiderna De hade ung i ämna äldre tider
bestått i att "slå katten ur tunnan" men var i denna genera-
tionstid ändrad till "Ta ringarna". Det var nyttarlekar som
lekte av ynglingar manliga ungdom och den som vann
i denna lek blev kung och han hade att välja sig en drott-
ning bland flickorna och de hyllades därefter, men vanligt
som talet med dem. Gårdsbo i sin ungdom (f. 1853) berät-
tar att man i början trodde att den som kung skulle bli det
endast på timmen och ingen fick i förhållningen klistra
fast denna benämning vid honom, utan undvandigt i en
tid då man hade så lätt för att ge öknamn.
Här vill jag tillägga att minnesvärnen, som restades i
skalunt vid mitten av 1870 talet berättade att även sta-
dens ungdom då lekte denna lek och han hade talat med
när ungdomarna tågade ut på öster, då långt utanför
staden till en plats som man då kallade Blåkulla
vill jag minnas, kanske minns jag fel. Där lekte man
denna nyttarlek med lånade hästar på samma

11.

ACC. N:R M. 16074:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

sätt som på landsbygden. Dalum vad var på ingen årstid
på den tiden. Så berättade han att man dansade sommartiden
vid Dansebacken även där i Rosten av staden.
Vid Påsk sade man ju mest med leken med ägg man
pickade ägg, något att likna vid Kägelspel där man rull-
ade en stav eller annat emot ett mål mitt där i vad ställda
ägget på ett utstående bräde i vann de man träffade
Man kokade ägget genom att först tvätta det sam-
man med ägg och leken vars ägg bäst
Man fick ju vår sin ägg av de första ullebarnpana
och fick så själv underhålla med dem efter behag Man kunde
gömma ett ägg till nästa påsk men det kan knappast
räknas till mycket. Vad ägget då ännu fullt stående
det tycke å prang emot i livet var det ännu motsatsen
Jag kan print, ännu samman hang skurit om dräng
som tjänade i gård med vars äggskal innerst
en mask å mot annat. Han blev ockligen en busig mögel
tiggare med tiden, men mer om jag det berätta på ägget.

12

ACC. N:R M. 16074:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ett nöje var även förknippat med 1ste April. Då brukade man "narras april". Det hände vara ovänskap och elakheter mellan pojkar och flickor men också mera avancerat roligt eller småaktigt allt efter som man var vuxen i utklädningen. Lät: April, april, din gamle åsna! Detta är något också jag kan minnas. Så är man då samma vid valborgsmässoafton då man brukade bära med majbål i mycket sjungande. Svårigheter med att få samman ris o annan bränsle till majbål. Gårdsbo i min ungdom o dans kring bålet o kopp därtill på 1860-talet. Min mor berättade om drängarna som gick från gård till gård i sjung "Maj, maj" med önskemål som brukades då vid samma tid: Gläd oss Gud med en så glad sommar. Början sjungs det med god takt o ton men allt efter som kvällningen verkade mer o mer allt mera vårdslöst o ostadigt då drängen i första egg var den som berusas o av ägget blev den så kallas på 1ste maj då också bönderna dock "mäng i bunen" ägg Toddy, detta drack hanske redan

ACC. N:R M.16074:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

på valborgsafton. Jag är inte säker däröver det blev på nästa
den dagen. Sedan med majstången kan man symboliskt
försöka återuppliva den ett nytt år både barn unga och gamla
barn kan i skolan i Lindby. Våren är majtiden och så tidigt
på försommaren gått från hus till hus och sjungit, fått några kakor
och en slant på 1930 talet, men redan dag Ont så också de unges försök som barn att maskera sig, i äldre tid
och fortfarande. Men de gamla trädde dessa försök
andra tillvis nummer från den tid då de var unga
Under min egen ungdomstid var reden helt fallen i glömska
Ja så var det sommaren efter vad min barndomsvän
berättade började den vid Ljusa Himmelsfärdsdagen
Vid den tiden började det sjunga och lärkan från dennes
bon i skogen vid Hesgård. De berättade gärna och livade
upp minnena från sin ungdom och de kan träffas
där i trakten nästan till vinterns spelmäns musik.
Det var bröderna Videll från Grimby även kompositör
klar-flöjt-klarinett, fiol en släkt från Grimby och en skräddare

ACC. N:R M. 16074: 15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vaspel. Det var riktig äkta folkmusik med dalaes
egna låtar. Det berättas att en man gick ända från en veckas
i Lyunsbärad till Grinsby i Hargård för att deltaga där
Vidtarna ledde musiken en promenade på öpen mil
fram o åter å arbeta både för o öpen en väden Tur som nog
kunde inbringa några kronor, det var lustan Tur denna
musik som drog.
Lövmon berättade att han en vår när han var 19 år
fått tjänst både på hemmet som arbetare för en släkting
som blivit sjuk, hemmes ända tjänst som bondpiga.
När han varit där några veckor, det var på skogsöra
slutet o han visste att skogen började grönska kunde
han inte få vara utan slutade. Dansa i Hargårds
skogen drog henne tillbaka till hemmet. Intäkt
denna dansbana, om man får kalla det så då det
var bara mark och öpen ova jag lyckte mig finna. Just
det en egendomligt vårt bok, Brorsonsgåta böjens =
Rymplingboken kallad därför att den inte vart i böjden

15

ACC. N:R M. 16074:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Han gjorde bekant sig kunnig till i Lycke att detta område där man brände kåta uppe i Hedeby hade man sagt att det man dög dermedan i munnen, att noga om de gamle ofta tänkte tillbaka på.

Då min farmor under sin vistelse i Malmö 1874-76 reste hem över midsommarhelgen, ofta hände det att Pengri hade hon med sig hursch där han existerades unga söner som var jämnåriga med henne för att även de skulle få vara med om magdomens helgfirande såsom det jag ovan sökt beskriva och det ofta hennes uppgifter så även dessa stadsbo skulle få del därav, hände hade de också försökt förlöjliga de landtliga nöjena, bem vet.

Hon berättade också om ett nöje hon varit med om under sin malmötid som det säkert hände de årligen återkommande nöjesresorna ej endast där utan också på landsbygden där man hade tillfälle därtill vill jag här återgiva det som hon berättat det. Det var under rebyltiderna då så kallad sejour på Tvedörna bad. En av söndagarna i juni i Malmö i

ACC. N:R M. 16074:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

åren en ko stämmes bandens tamer ö gramar, Dom senare blev kemmes meke fulgjorde då sin värnpliktt. Man lejde då en sindag åkarskjuts, kade mettöck med sig ö åt ö dreck ö vrade sig tillsammans med sina egna ö deras kamrater, en nöjestur de gamla aldrig glömde Men hemfärden blev mindre rolig för åken åkardrängarna kade rätt sig ö på återfärden blev det kapp körning mellan dessa, det tydde ha varit många som varit ute i skimma ärende. De åkande var lisnödda ö fackeln sin lyckliga stjärna för att de kom kels kinnade kemigen. Så jotsatte dessmer sin berättelse med att när kon kom åter till kemmet vid Pillesjö (Gårdstorp) som utländ jotsattenska, steg kerska ö lissammerska med sysmarkin visste inte kem. nes gamla kamrater om kon sjön dessa skulle ett finnes den ö deras stjärn i om de kades be kemma följa med dem som först Till den lantliga dansen i skogen. Den som då sig mest till sig var den ovannämnde kamraten kan som blev kemmes meke i min soarfar ö om dessa kunde de berätta båda med ett: kommer du i kög, de va då de.

17.

ACC. N:R M. 16074:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Midsommarkransarna sammanfallen med vad ovan nämnts, dans med eller utan majstång. Om denna var kopplad till eller ovanför vet jag dock inte men val att man klädde med granar i lövsalen ovanför öppningen i stugorna där man fick sätta resor av en fjockbladig ormbunke i stugbjälken för att spara något av vad framtiden hade i beredskap, om två unga ville få varandra rätte rankorna mot varandra ormens tvärtom, men jag tycker mig också ha hört att den vars gran först vissnade kom att först gå ur tiden. Men det var om majstången. Den tycks ha kopplat samman på samliga platsen, kanske här det samman med en det högsta eller mest hela platsen.

Så minns jag från ett besök vid Böste fiskeläge 1964 att man, som det förefaller, enligt gammal vana restes majstång på "gårbacken". Det västra av logen i den dansade man hela natten till folkmusik, om den var egna eller bjudspelmän vet jag dock inte säkert mer än det förstnämnda. Då var också kopplen för fägetdon förde oss först på Toftbog Tille Klogs Ing i nedan det som förde oss direkt på Tille O. Ing kopplade

18

ACC. N:R M. 16074:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det var också vid dessa högtider Pingst i dess anmärkningar man mest
firade og de nöjesresor jag i början nämnde när jämvägen var
en mysnödighet på 1840 talet. Sonliga resor till Klassmöten
för att gå i kyrkan, andra för att njuta av naturen o andra åter
för att njuta den speciella måltåck med ätt o Lust man hade
med sig o så till sist Tågresan som igen, allt var nytt då.
Från nöjesresorna till Köpenhamn hade man med sig som minne
ofta en dansk bröllek eller annan mindre sak o så det dan-
ska bekantskap som tillät om man inte var fiffig nog
att få med mer i så konfektyren o. d som man inte såg till
här hemma, något med av nöjet ville man de kunna vara
skulle ha med av. På minns jag själv att jag fick med dårar
på 1890 talet o så var det säkert även långre tillbaka i tiden
Köpenhamn det var förstås då, närmaste för folket här.
Den första gången jag fick smaka på konfekt, fikon, dadlar
druvor o apelsiner var så o jag att brölop med danska gäster
som kraft med sig kärleksbetygen.
Den betydande nöjesresorna, tillgängligheten till Köpenhamn

19c

ACC. N:R M. 16074:20.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

blev de inte alltid vad man väntat sig. När inn en gång skulle
hälsa på sin bror, som liksom så många andra, hade avflyttat där
var alltid förenat både tåg o båt så det blev mest bara
att resa fram o tillbaka igen, för övrigt nöjsamt
På våren är väl delvis än fast inte så som förr, Skumps mark-
nad som alltid hålles i medio av Juni månad för folket
här vide omkring en av de större högtiderna, det var både
nöjen o köpenskap o man var inte så blasé på nöjen som
numera. För ett besök där lockade fjärarna tåget mera än
tal eller kanske dog mera de stadde sig.
Före järnvägens tillkomst o ordnad trygghets vid det
uppenbarade samhället även Skumps station på 1840 talet
hölls marknaden i Skumps by som då var centrum med
affärer, krog, prästgård o Carlsmans boställe m. m. Där lockade
R. Mackleans avskiftat mark på marknadsplats stort folk
av både när och fjärran då ålderdomshemmet i Kristinelund finns.
med nöjesplatsen inne av vägen mitt emot. För längre
tillbaka i tiden skall marknaden ha hållits i Sandåkra

20

ACC. N:R M. 16074: 21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

men därom vet jag intet.

Att döma efter min mors berättelser har det inte skett andra förändringar beträffande själva marknadslivet o nöjena än de under tiden från 1860 talet till våra dagar än de som utvecklingen i tiden fört med sig. Allt har skett undan för undan o någon markerad gräns kan man inte dra. Det tycks vara svårt men nog gör man vad man kan för att behålla något av den gamla atmosfären, men — men. Nu på senare tider har marknadsplatsen flyttats ännu en gång till gatumarkerat av Folkets Park o kombineras med en varumässa.

Det fanns på 1860 talets marknad kringvandrare, akrobater menagerier, tivoli, dans, cirkus spåkäringar kaffe- o "birhål", linbågeri, hjärnfixare, positivhalare, blinda sångare, skjed- o lerkärls handlare, "tändspetsmen" skojare, hästm.m. fickstjuvar, tattare, slagsbrämpa o tjuvar lösmän o tjärdingsmän.

Kameleonter blev med tiden allt färre o mera svårfångade o möjligen att beskåda. Flera dans barn fanns på 1 inlite trygg-

2:

platsen

ACC. N:R M.16074:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ända till Folkets Park här i Lund i början av 1900 talet. Då drogs de flesta unga dit i dansen m.m. här spelade det till permanent danslokal. Man gick i tältgatorna med plakat på en stång med texten: Dansen i Parken börjar kl. 6 e. eftersom det klockslaget här inte mycken umgänge här på marknaden. Andra som ville ha ut lite mera av besöket drog sig till hotell och trädgården. På så sätt kan, dag fast det kanske märks mindre av folkmängden på marknadsplatsen när den helt gränsar intill parken.

Mer kunde kan det vara av visst intresse vad min mor berättade om marknaden i hennes ungdom på 1860 talet (f 1849) då hon var bor som mannen som bodde i byn på att bistå henne. Det var nämligen så att tillresta såväl handlare som folket inom nöjesbranschen hyrde in sig på dagarna hos marknaden i husen i grannskapet. På bodde i mannens hus två familjer, den ena med tivoli efter vad jag har förstått, den andra med akrobaten i familjen, båda med barn. Ena familjen bodde i stugan, den andra i sommar-

stugan (salen)

ACC. N:R M. 16074:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och med gemensam tillgång till bröd. Man kan säga ung: Var
ingenda husets folk, den gamla inräknad i den lilla kammaren
med den mot trägavan var utbyd till med kammaride.
Man berättade att när han skulle hämta in Tro från uthuset
hörde han på att gå rakt, i annan på en tjom som en tjom-
mare hyst i sin tro utan att säga ifrån. Det var helsinki
i uthymmet i sin gömde inte innehåna han vari detta samman.
Detta var på s.a.s. baksidan av marknaden med dess nöjen
och där var det rena allvaret i ena familjen rådde rena tristessen
i den andra fränjesamhet, precis som bland vanligt folk.
men på arenan rymdes inåt av detta, där gällde det att vara
sin publik det var på den tredje.
Man på marknade mode ung folket, man handlade, träffade
gamla vänner, sin hjärtans bär, gav i och maken och gav
köpte lyckobröd i shilling tycke, gick på berg i nöjen i
nöjet av dagen var i en stén sin laggning. På var det den
särskilda klämningen över en marknad som inte kan beskri-
vas i som nog har något med gemenskapen människan

23.

ACC. N:R M. 16074:24

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

emellan att göra, och är det många till detta man seer eller minche medvetet tävlan efter att söka hålla fast vid o sm
gör att marknaderna ännu hava ägt bestånd.
Man can inte så blecé mer det gällde nöjen som nu för
Det såg ut att Tivolipersonalen både unga o gamla bara det att
få se vara med o åkas. Unga biograferna fanns, ingen
offentlig nöjesplats av det slag det på finns så många av.
Kanske, danslaxa, skjutbana, Panorama (numera) bakha bincti
orutjeserihn, vaxkapta halon, Tjocka damen o Tona karlen
o dylikt var det som dog folk i tid jag själv minns från 1890-
Talet o början av sekelet. De levande bilderna biograferna som
då gjorde sitt intåg har nog räknas med som främsta
orsaken till den förändring som då inträdde.
Många får kanske också att efterannat slogs mål både
till när det var marknad o att döma efter folksamlingen
vid sådana får kanske också dessa räknas till nöjena
åtminstone för somliga åskådare.
Tjänarnas egen marknad som hölls under pingsten i

ACC. N:R M. 16074:25.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vidare är oktober "Michelsmarknaden" känd också till nöjena för
de unga som då hade pengar att gå ut på marknaden eller sätta
in på banken om de köpt något. Det var en uppfattning att som-
marens vinstmarknad fört något mindre vinst än den mera
ansträngande och betydelsefulla höstmarknaden. De unga som ville sätta
sig in i det tillfälliga i affärsväg inhandla
vad de behövde av redskap i husgeråd till gemensam förmån eller
andra nyttiga ting. Tog tillfället att roa sig i sällskap
på den uppbrunna tiden, hanske att länge efterlängtat nöjes-
tillfälle som han dock hanske hon att bittert ångra efteråt.
Så var det höstlagillena. Om dem minns jag både vad de
gamla berättat och vad jag själv varit med om i min ung-
dom och jag vill hålla mig inom den tidsgräns vilken skriften
jag här berättar mig för.
Vid lantgårdarna s.s. Jordbruka i Västergötland hölls gille
för gödsels arbetslag i underlydande län om midsommar
och efter skördens inbärgande. Då påtalades höstarbetet och

ACC. N:R M. 16074:26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

att det var en riktig måltid då kan man först då de på de
gårdar jag först nämnar själva skulle ha bestick med sig
Så var det ej vid Svanekorna där det också var höstagille
vid skörten. Till höstagillen kom man med hela familjen.
Äldsta berättelsen om en sådan fest för folket har jag från
min mor som hade nära släkt vid Svalberga i ex gång var
med om åskådare vid dansen där de underlydande bön-
dernes ungdom var med (sundsmmar eller hövi?) Det var i
hennes tidigaste ungdom då också den då avlidne Carl
Adam von Nolkens barn Clara (Hjärnsvärd) o Erik (dig mig)
var med under uppsikt av fadersen som också hette Erik,
som var deras fostrare. Den unge Erik trängde sig av
hjärtans lust med bondflickorna, men ingen av bond-
flickorna trängde sig fram o bjöda upp systern Clara. Då
hände min Fadersbroder Tillman så att den unge Erik nekad
orden: "Erik får dansa med Clara" men utan effekt
Man var så van att se upp till herskapet även om detta
var aldrig så fattighärtig trängde inte överhuvud den gräns

2C.

ACC. N:R M. 16074:27.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

man av gammalt var van att respektera å den henskapet också i själva verket var mån om att bibehålla så länge det var möjligt att vara folkhär i gemen var ett men att räkna sig den jämlike med vilt folk det var ett annat o det var mog ganska like på hemgårdarna åtminstone 1860 talet ut eller så länge den generation levde kvar som fanns i denna ande. Man hade säkert roligast när man var för sig men var på samma gång stolt över att få vara med högre upp i just hänseende var ett sådant tillfälle då grabbarna hans familj närmade sig vilt folk, Tackade dem för äfört arbete o för länge eller kortare stund närmade sig till dem. Vid Nästvedholm var henskapet lika mycket danska som svenska i västadet mest i Danmark på 1860-70 talet, men var de några gång hemma vid tid då folkets fester hölles visade de sig tacksamma. I senare tid då annan generation trätt till hölles dessa fester i sällskap med mat, dryck o dans i besök av henskapet så vid rekelskiftet

I hemgårdarna rustade man till kistfeste när

24

Till ovanstående uppgift(ar) lämnar upptecknaren endast på den lämnade adress

ACC. N:R M. 16074:28.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skörden var bergad o det var inte så som skulle vara med då man ämnar i början av 1890 talet även på 40-60 Tlds gärden mejade säden med lie o sulkade o band den på hand o även sedan anläggandet kom i bruk under samma årtionde besörjdes mycket folk. Sjätte minns jag att emellan två husmän o drängen gick i en lång led o mejade säd å elessa gärden här medan kvinnorna sulkade o band med halmband som barnen gick i förväg o lade på de sulkade kärvarna. De kjälpte också de ofta äldre män som satte upp säden i skylar genom att skära psam kärvarna ganska långt om säden var gles. Det skulle då nämligen vara ej mer än 30 per kärvar i varje skyl o ett halvt lodes för att kass o elessa tärnade så bonden o hjonde skulle upp det o sedan de re kun även gilda tedde sig samkvämet mera trefnade än. Det kan på många ställen inte kei men nog fölk i stog. Klämningen mot avslutningen i Juli dämed alla som på minsta vis deltagit i höstarbetet skulle bjudas till höstgillet, husmansfamiljernas alla medlemmar ofta även granarna.

28.

ACC. N:R M. 16074:29.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det var inte ovanligt att folk mycket fick unga utan alla var alltid
händelse då även gamla gubbar och folk deltog i dansen i
gården sommartiden och gamla vals-polka i mazurka
låten spelades på fiol eller dragspel eller bådadera, men
hädanefter, som de gamla talade så mycket om och
som utvecklig den del har att säga i tiderna på, dog
jag aldrig uttrycka i tid jag minns - utöver av 1890 talet
Det kunde vid enskilt vara en dräng med dragspel av
den tidens enkla slag som skälle musiken men man
hade lika roligt då som när det var en utvecklig spelman
med fiol.
Men som även skjutsgossen ingick i gillet så måste jag
inte underlåta att nämna något även om dessa
om tillrustningarna därtill i gårdarna på 1800 talet. Det mesta var
då ännu baserat på självhushåll och det fanns vid varje gård
ö bryggd m.m. Man slaktade på det mesta stallarna, bryggde gott
ölsorter, det skulle helst vara öl vid sådana tillfällen och det så
kallade "efterdricket" som på somliga gårdar var det vanligaste i

ACC. N:R M. 16074:30.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vardagsleg kost då ej alls i fråga. Drickat (öl el.) bryggdes av malt
beredt av eget korn i med tillsats av egen humle. Bröd bakades
av hemmavärkat rågmjöl, vete och ursikt=mjöl blev spad. Även
vetebröd bakade man i den mundade ugnen då jämnspis ofta använ-
des i gårdarna. Egendomligt nog har det varit så i de kretsar jag
studerat på 1890 talet att det kommit jämnspisar med ugn i
de mindre hemmen tidigare än i gårdarna där man tyckes ha
varit mera konservativ i hållet just vid det gamla den äldre ge-
nerationen vid. Därför förekom det också att bakverk, vullen storpa
o kaneler mandelspris o.d. köptes till kristi gillets kaffe.
Som jämgäld av det man sagda tagades allt mat av över öppen
eldstad, ibland försedd med en järnkäk i bröstet öppna kvinnan
Smöret bärnade man på då själv o även bryggde man också
men det var nyttan som till de allmänna i att hem men
man måste ju bara vara försedd särskilt vid sådana tillfällen.
På så sätt var det endast spriten, kaffet, som man nyttade
själv, risgrynen till gröten, socker, frukt o toppsocker samt
kryddor o eventuellt kaffebröd man köpte kontant, men det

ACC. N:R M. 16074:31.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

detta måste man ha odnat med i förrg.
På hunde gillet se ut ungefär så här: Husman o grannar
med hela sin familj anlände o även gästarna var klädd ny Tide
helst o är med så mycket som möjligt, någon kvinna får hjälpa
Tide i bäket. På en 60 tals gård kade man då minst 2 pigor o så
många unena drängar som det var par bästen o pojken dessutom
allså 3-4 unena o kalvunena o en pojke. Med de många bäckbim-
lig o manliga husmännen o kantorfamna med familjer m. fl.
blev det mest trångt om utrymmet i både stuga kammare o sal
men när man bänkat sig gick det på stugans stambord, stora
klaffbord o vad andra bord som funnos var eller dukat med stora
fat med bröd i, kjocka rejäla skivor smör o ost, rullsmör (av kammen)
Öl eller gott dricka i sekvenstop o dricka kors, Talliken i dubbla
lag underst en djup rovanpå denne en flat, sen gaffel o sked
ofta så som man även säkra i nysilver som ju det var
gammalt var gult o kalladas på allmogespråk för "nöjsult"
(sult = silver). Brännvinsglas fan jag att man kunde så bryta sig
ensetter när flaskan gick runt. Dricket dock man av det

ACC. N:R M. 16074:32.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gemensamma bädet, stapeln eller huset.
Så bankade man sig hemåt bonden, där inte stolarna räckte till
lade man lagt bräder vid långsidorna mellan dessa, o så
började det att bjuda till gröt. o man bredde sina mörgåsar o mr-
rorna-fick hjälpa sina små. En sup resonerade man sig ur flaskan
som skickades runt även åt de kvinnor som ville ha, men de
var en vild skälda mening när det gällde spriten, en gällde en maps
en annan avskydde den. Så tror jag det var vanligt att husbonden
packade till sina folk på väl utfört arbete med några enkla
eller mera högtravande ord. Så bjöds det omkring allen togs
på pannsutta fat lammsteken med sås o potatis o
man åt så mycket man orkade. Jag tror mästan att just
köttgodset var det enda då inte bms o tuggande behövdes.
Man skötjde talgen ur kelen med en plomb av skinka kunde
talkbarna trygg bort o uppskålarna med köttsoppan, med
ärtsoppa, morotter o ibland rotfrukter - kålrot, bitar samt klimp,
som vi på bondet. Det var mycket på lammköttet som var
stannen i denna soppa kanske med tillsats av några gammal

ACC. N:R M. 16074:33.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Minna. Detta har jättat mig särskilt i mitt minne därför att
jag som var bara en liten flicka, minns närhet i som behövde
hennes hjälp, jag var nog endast 4-5 år då, å jag var inte van
vid rabbor i mat därav men mycket glad åt klimp. Så hade
jag fått en del rabbelbär på min Tallrik, det var nog gott om
dessa i mindre riktigt med de vårdefullare klimparna å
de var nog upptjuvade innan Jones hem lämnade oss. Det var
omöjligt för mig att få mer bärena som jag trott var klimp
å misstänkt mig på en så liten missräkning, å det är egentligt
likt att en så liten obetydlighet kan ha etsat sig in i mitt
minne så pass detta för att minnet av det hela-aldrig
helt försvinner utan för att det är ganska klart för mig
ännu efter 70 år. Men så har jag också på ett förfärligt
inre mat i dessa tider dragspelsminnen, att det brinde
vara på motsatt sätt när det gäller barn i mat. Där var
det bland husmanstamen en pojke som inte visste att
klimpen dugde att äta utan mjölk den mer under tiden
ja detta blev mig för mycket av ordbrunnande saken

ACC. N:R M. 16074:34.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

man Tackarna ibland bakåt. Gillesmåltiden fortsatte i Tallriks-
byte, men jag minns inte säkert om det vankades lammsteks
kanske här det varit olika, men vissnyus grötten som kom
först minns jag väl.

Efter denna fastanta måltid e redan man Tackat i hand i
väl lite på e mamorna vart ute i "sladd bo" som de gamla
sade i ungmanslugen blivit utbytt vidlig dansen där
som jag just nämnt, men förutom de danser jag just nämnt
omtyckte man med ungdomar e leka där även de ungefär
kunde vara med. Det fanns på också dansen där ung dans var
kom bineend med både valse e galopp s.s. "Gossen upp å bege-
stad e.s e "Så gå Du dess i ringen e se upp på mej", i ung ännu
flera. Jag kan säkert ibland ser en minnet av dee gamla
dansen med sång under 1954 som finns i archivet. Ungen
som var högst var benägen för ung eller för gamm med att
deltaga i dansen i lekarna på ett kärleksfullt sätt.
Under jag i samband med måltiden nämnt att det hette
men dåförtiden i tid jag minns i åttiotalet att den som band

ACC. N:R M. 16074:35.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

den rätten Bönen skulle rätta på bondsrunden på höstagillet.
Tadeby i knipet, knack eller talva kön också samman med
höstagillet i så blev det hasse i gång å Lack å farval å man
var glad å nöjd med sin dag.
Ja, så minns jag höstagillena i bondgårdarna i min
barndom å då hölls de mera med allt mera minlog än köpta
varn å en del nytt kom till ännu jansha långt in på 1900
Talet eller Tills maskinerna å industrins allt mer dom-
ererande inden på inden eliminerade den mänskliga
faktorn i arbetet. Husmännen blev överflödiga i jordbru-
ket, den nya generationen gick till industrin nära den
längre bort i städerna Tills man kommit dit där man
nu är, vid landsbygdens avfolkning, upplösning av den
gamla samhällsgruppen människorna emellan.
De fackliga å idrotts organisationerna kom dock
redan i slutet av 1800 Talet börjat sitt intåg å med
dem också mycket på ung domens nöjesliv. Så med
godtemplarlogen som bildats. Det blev i dess tal på

ACC. N:R M. 16074:37.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Man hade mycket med sig, kastane kades vid de Gammar
som fanns där o där fick de vilt, så nyöt man av sin dag i bok.
skogen, träffade kamraterna på träcke något eller egen åstan
o dessa ha sin prakting samsik på dans kamma där redan
först sammanträdet avklarade o så när hvalen kom åkte man
genom skogarne åter till kennet var ät rätt kåld. Det hände
av sådan dag vara mycken av människor samlade vid Bäke-
berg, men något av våra dagars Ungel-Jungel som dag plörlar
fann inte vad jag ben minnas o det bekräftes ej heller i
trycken av rebleé o ända till 1883 sista gången jag var med
där. Det fanns restaurangen med alter, en lada som gav
skydd om det blev regn till övergivet lusthus av gammalt o de
av skjutbana o en redan 1908 raserad hägelbana återgiven
också den. Man brukade gärna med häst o vagn även 3-4 mil
heller än man tvingades på tåg men ända var även dessa
överfulla tåg insatta lustresevagnar, det säger väl något
om anslutningen till sådana tillfällen som de jag här
beskrivit som hölls i förbundsstyrelse i rektens regi numera

ACC. N:R M. 16074:36.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

med musik, det bildades musikkårer, o dans, lotteri un-
der tiden o i det fria på sommaren. På dansade man på olika
ställen framför Svanehalms stall, i vilket Örjan, min Bär-
Hansson höll stånd med vin och bärlass. Skyttefriemgen
kom jag också både sådana fester med dans, musik vid
samma tid. De religiösa sammankomsterna hade också
fester både midsommar- o julotte fester men det hade
man sig naturligtvis på annorlunda sätt men hade
säkert inte mindre roligt på det.
Folkskolan, Skrum bildade elevförbund med mig
elever mig, Örjan år 1890 talet. Unga blev med tiden gamla
o nya generationen kom till, men alla generationer kan på
årsmötena på sommaren på vid Bökeberg samt vid Bidinge
o på vintermötet på skolan, vilket i likhet upp gamla minnen
från gemensam barn. Då är det mycket på trevlig
gammal o mog, det kan mycket vid deltaga till generation.
För var det en trevlig dag då man kände med stolthet
på bara benen till Bökeberg en sådan eller förbundsdag, annars vilsmans

36. Tid.

ACC. N:R M.16074:38.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

nöjena beträffar lacke mig också nöjespelsens-anmerkare
något att säga till om.

Här följe jag på tillbaka tåg sommarens nöjen i hem också i en
nyare tid eller första år jag tog i årets gång så är det nu mycket
mera att tillägga när det gäller 1801 talet i verkligheten då jag
redan nämnt midsommarsnöden och tjänarnas förmåga.

Som jag inte hört något särskilt i nöjes- och gladesväg i sam-
band med Mårtensdag annat än det man har läst om i
äldre skildringar av bygdelagens möten vid den tiden men det
ligger längre tillbaka i tiden än jag kommer till. Nog kunde
man roa med halas vid Mårtens tid, men för mig förefalla
det som det varit helt individuellt och utan betydelse i detta
sammanhang. I vigen skall tas att man då slaktade
flera gäss i prosecke därpå sådes i allmänhet, ny,
man slaktade nya pet gäss, gräddade plättar av blodet
saltade skinket varav man också bjöd till på [illegible] till middag
speciellt eller jag med av den när man bakade bröd mat.
av vingen i halsen av tingen beredde man gåsamyltade.o.

88

ACC. N:R M. 16074:39.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

a la-daake den i dessa bokade man upp på det jämte bräset, det
var enda belastningarne i matväg man hade i samband med
gåsaplåtet i med dessa pinde man märtens afton. Att det så kunde
förhamna-fall det man är rätt gås på nog troligt mer ej alls
vanligt. Oppe på en höna kunde mycket väl ersätta gåsen på
Märtens afton, så i mitt barndoms hem i många andra av Sveriges
Gåsdelar som jag van närmat det man hade gåss men några
mera tillställningar kan jag inte minnas att jag här nämnas
i detta sammanhang. Vanlig vade man sig på något sätt på
Skurups hotell när affärsmännen med familjer slog sig
samman till att upphandla märtens gås-
middag i rekets första åtkomster.
På år man åter samma vid julhögtiden. Annandagen började
festerna för både gamla och unga tillsammans den var för sig
med lek och dans. Här minns jag också på år 1896 talet
söndagsskolans julfest som alltid hölls annandagen
för även 100 talet kom i Evangelisk Lutherska Missionshuset
i Skurup, på den tiden hade inte kyrkan någon söndagsskola

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det var på ett sätt för oss barn en glad fest som en säker länge
ett fram emot liksom sommarfesten i Hans Anders Park
på sommaren med lekar i det fria. Kaffe o bullar hörde
till. Mat på sommarfesten, julgran som planderades vid
julen, karameller, hemmagjorda äpplen o en julklapp, inga
barn hade vara gladare än vi då.

2 1900-1930. Jag har redan flera gånger kommit in i den period
jag här skulle berätta mig till men som nog framgått av vad
jag redan skrivit fanns det ingen markerad gräns just vid
nyårsskiftet, men jag måste ändå dra en gräns för att få
någon reda i det hela. Alltså, ungefär från den tiden barn
man det tänka att en hel del offentliga nöjes platser uppstod
där man mera lade an på att ha ungdomen för betalning
än att de själva anordna eller själva deltoga o bidraga till
det roliga. De unga skulle vara i stället för att vara ung själva
där ligger ung skillnaden i ålder o unga tiders nöjesliv.
Det var inte många ungdomar som hade en cykel i tonåren
början o en bil framåt, när man inte hade upplevat

ACC. N:R M. 16074:41.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Häst å vagn fick man gå till nojesplatsen ofta långa vägar.
Så minns jag en flicka som tjänade i en gård hemmavid, hon var
nykommen från Ale. Hon gick hämtpån till Almahögs krog i som
var i sept då det var nog mån 1908. Det var nog en dryg mil
gick redan hem till brudens mjölkbinningen å så åter till nojesplat-
det blev allt som allt en sparkertur på omkr 4 mil på en eftermiddag
i nytt så nog kunde man vara nojes tysken även då.
Jag minns också att både medelålders folk å ungdom
omkr 1904 även bröden gick hela mil till Ystad bjer i Skåne
för att hjssna på "Gören i på Hylie" välkomsten, när han
upp trädde där å sjöng sina visor som i regel gick ut på
just att förhåna bröderna. Man fy mule åt sig utan bröde
sig en del å vacke ng dåtid å så dansade man. Dessa
nöjesmakare var ju då dagsplåtsen som hade god in-
komst i dessa å det var det som just då började bli
mannens aken för ungdomen. Jag minns också att man
från Almahög communicerade om en levande gris skulle
köpas (vid augusti klockslag?) och fick som högsta dem.

41

ACC. N:R M. 16074:42.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vid dessa nöjesplatser var ju musikanten som i regel också var anordnare av platsen för andra tvedenna på musik o uppträdanden m. m. o den gällde att hitta på nya skogplatser för att få attraktion att gå åt. Det gällde i regel till en tid så länge det var nytt men så kom det lite någon ny plats o så vidare för vidare, så för kom hjes kom Stenebrog, därefter Grönalund. Så fick man lättare för att proflytta sig o det blev Tivoligrund om man tänker sig i tidsföljd väl vårt kändisar i nämnt ord Olsenjin var det Skyttepojkarna som nu heter Grandbydan o även består på julet.

Jag undrar om inte ungdomen som förhoppningsvis nöjesplatserna var sig ganska lika för som nu, man hade vana inte de resursen att färdas ibland som man nu har. Så minns jag att en gamme här på 1920 talet berättade om sin tjänsteflicka som vikarierade (en dyrtids flicka förstås) att hon klagade: "Ja har inte vett i Grönalund mer än en enda gång, o så skulle de gå på detta viset." Detta var ett par exempel

ACC. N:R M. 16074:43.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

på medlemmens nöjesliv redan nöjesändamålen från början
av det, det mera offentliga, att de understödjande dansen
tjänare inklarar medlemmen användes i bondgårdarna som-
marlägen i som kunde förekomma ännu i enstaka fall
på 1920 talet har jag redan berört.

Vid rekelskiftet bildades en ideell förening av de mera
permanenta bland Skrunda fämiljehamnlärets men även
andra bland de s.k bättre i orten som kallades för Skrunps-
kommittén 1901 eller arbetade med välgörande syfte
men också med nöjen på sitt program. I dess regi
anordnades olika tillställningar, varvid på notfallet
med sångare sådana som Salomon Smith i Ystad m fl.
I samma regi kunde man bedgående utställning av per
gående på Folkhögskolan med pris utdelning, många nö-
jesarrangemang med egna krafter, spökkänningar i Geison
i Theresin. fiskdam i Lundala m. m., m.m. o så framgick
dans till arbetets som nog också gick lämna sitt bidrag
den vanliga från hemmen till entusiasmat uppvaknen, det

43.

ACC. N:R M. 16074:44.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

åvenmang man talade om på den tiden o det blev sällsynt
u ha klant tin behädnad es fattiga barn kmfirmanden på
sådana fanns det på den tiden.
Jag minns också andra festen på Skrumps folkhögskola, med-
lyg av festen kombinerade med utställningen å skjen.
En ungdomsförening bildades, dess regi som ägde
rum året efter 1915 då jag gick där sista året, man
hade då ordnat med maskerad, dans kaffe musik å allas
samt sång å fredag där midsommarafton å natten då
de elever kan med, den enda gång det var tillåtet att
vistats ute efter kl. 10. Allt detta på Vrss hjin Jag minns
så väl att rektor inte ville veta av de unga damerna
som då kan Tro sig å ane - sig, den unge lärande högre
vid - en aggsjuk ankas gång över gårdens hullerstenar -
Man fick nän kan fanns, närheten hålla sig till de äldre.
Fanga fick passera, men kan inte rektor i närheten Då
spelades det genast stopp i sig stoppades det då, det gälla
inte att hålla tillbaka det myasom trängde på å ville fram

ACC. N:R M. 16074:45

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det dansades då både sådana danser o ung dansen likes det
dagades i åtes. Talet om hölls var till jordbrukaret o sången
dels av samma dag dels ungdomssången.
På tal om gillanden i ogillanda av ung dansen vill jag en dast
nämna att de gamla ej heller gillade "polkebak" är väl det
samma som par-de quatre den kan det kanes, när den gjorde
sitt intåg hos oss på 1890 talet.
Så var det åtes dans i ungdomsföreningens regi samma år 1915
då det var höstfest på samma lysgade sätt. Jag minns att det
samma dag också var höstfest i Skrumps Folkets Park o det
var nog många som protesterade dels då festen på Rosstjärn slutade
de ganska tidigt. Jag minns att en flicka i mitt sällskap sade:
"Ja vet jag nu en vals flicka i byalde min far (morsen var död)
då gick jag hem men nu är jag inte det o då går jag till Parken
Åkern i F.F.S. regi, ungdomsförbundet D.U.F, hölls höstfest
med salen klädd med årstidens produkter, tal sång i samtlin-
men o hyssa. I Skrum hölls inga sådan höstfest då,
kanske först man kanske just därför mera vid frivilligsamlingar.

45

mas

ACC. N:R M. 16074:46.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

högtidlig hållande.

Folkets Park kom till redan i början av seklet å var i många år, eller tills bilar å andra motorfordon kom att dominera avstånden, trakten främsta nöjesplats, redan det även blev ett Folkets hus såväl inuti som norrut. Där var det uppträdande artister å det dansade man på riktig dans-bana till lejd musik å därmed blev det också slut med dans bannna vid torget när det var Ungmarknaden. Jag minns att man då gick omkring i tältgatorna å å nöjes-fältet bärande plakat med texten: Dansen börjar i Parken kl. 6." å där var då också andra nöjesanord-ningar å för de unga dans lysten unga dog säkert efter dessa blickslag parken mera än marknaden med dessa anordningar å för dem blev det Folkets Park å för många andra kottelthögården som avslutning på en marknadsdag i för en å annan en annan trång plats om det nu kan räknas till det nöjsamma.

Ja tältet var för de mera pretentiösa i många år en nöjes-

plats

ACC. N:R M. 16074:47.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

att vibna med, där hölls olika föreningsfester, soaréer o.d.
Den första biografen kom också under 1900 talets första dec-
Jag minns inte om hotellbiografen eller den biograf som
senare byggdes, men väl
att det var en sensation o något som drog folk hur som
helst till Tidens egenn ända tills TV kanske kommit att
inverka därpå. Mycket kan ju komma till o platsen kan
flyttas o det kan bliva Biorama o cheferna, men de bestå
Först hade man ju endast haft en enda förmak därav
på marknaden med dess panorama i skioptikonbilder
där man fick gå på en plattform o titta genom runda
hål vadan man erlagt sin 10 skilling, men man var
frapperad av vad man såg, talade om o beskrev o förvi-
nade sig, var Tid har sina sensationer att visa upp.
Att göra någon uppdelning av nöjena efter ålderna
på denna tidsperiod kan jag inte det blir alltför mer
jämnstruket, samma nöjen som man visserligen som
utomhus på sommaren. Från att ha varit närmast

47.

ACC. N:R M. 16074:48.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

obetydliga vid sidan av ungdomen som är mera vaken och
på sitt sätt mera vuxen än ungdomen i allmänhet. Det
har också blivit vanligt att gå på dans redan i 13-14
årsåldern och det är ju också naturligt att ungdomen
vill vara med om det som de äldre gör. Det är ju
också så att ungdomen blir allt mera vuxen och
tillfredsställa ju mera lättlöst den blir och det
ideligt påkallande från plats till plats alltså lämpar bort
från vemodet som en man söker något nytt men vill
finna vad man söker. Det kan förekomma försök att åter
inspira det egna initiativet, men är man mäkta mäktig
däråtlös. Folkdansklubbar och amatörteatrar är sådana
försök men det fordras mycket lyckade tendenser hos
vår tids ungdom är vad man är fallet då man bara
jagar framåt, som en gammal trycker, utan rast i ro och utan
mål och utan tillfredsställelse.
Vad det gäller stående intervjuer på nöjesplatser
så kan det ju förekommit sådana i alla tider det

ACC. N:R M. 16074 : 49.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

en dast att man nu har lättare att förflytta sig från en plats till en annan, man kommer mer även när det gäller ofog. Förr fick man gå i hoc tid att länka men kom inte så långt. Så fick man cykel eller åkte tåg då gick det fortare, nu kommer man med mångdubbelt mera i man har också mycket mera pröjs i dessutom gått om penger. Jag hörde redan 1926 berättas att man på ett folkets hus ej långt från Lund hade mycket besvär med stadsungdom, mest manliga, som passade på när man hade dans i andra möjen för sina egna ungdomar, att i samlad trupp invadera lokalen i syfte ej alls lämpar dig i helt fostrina hänseln för de ordinarie gästerna. Ordningsmännen förmådde intet, då blev det bara åsnor bråk. Så hände det bara redan för 40 år sedan då raggarbrö-ren i våra dagar är inte något nytt endast en uppre-sning. Att det nu tar sig så förstorat beror nog mest på utvecklingen i tiden som för med sig oblust i leda i omtryckjad energi, den mycken pröjchens baksida

49.

ACC. N:R M. 16074:50.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Att skriva om våra dagars nöjesliv är jag försten mitt
allt kapabel till. Jag ser det som den gamla 75-åring jag
är i det är inte mycket bart, det får gripa tiden själv
sig på.

Jag vill endast framföra som min åsikt att den tid
har mig bäst sina problem i det vi gamla i dag
se i ett minnets skimmer tycker mig på den tid det
var aktuellt sina problem, sin avgrund liksom väl som
vår tiden, o det vi i dag se med bekymmer komma
mig också att ta sig annorlunda för dem som är med
om 50 år, så har det varit i alla tiden. Fadern var de
äldre för 100 år sedan lika bekymrade för sina barns
väl o de när alle barn ut i livet som föräldrar är i våra
dagar. Men en sak kan man lägga märke till nära
det gäller ungdomen i ung ålder dem emellan är det
spiketen, men det man nu har anstött av var visst inte
obetydligt för endast mera dolt, följderna av lösläppt
het var många, men skamkänslan kanske något större.

50.

ACC. N:R M. 16074 : 51.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I det följande kommer jag nog att göra mig skyldig till en del om-
skrivningar av det jag redan skrivit men jag kan inte kontrollera
punkt för punkt så om så är får man ha överseende därmed hänske
är kan ändå något jag utelämnat som kan ha visst värde.

Beträffande fiskets ryssel och ättningen är det omöjligt att lämna
något generellt svar. Det finns ett ordspråk: "så många människ-
ors så många vinn" - o det är det o kan alltid vänd även när det
gäller detta, varje enskild människa har följt sitt individuella
mönster, en har tagit dagen som den kom o vat sig så fort
tillfälle gavs utan tanke på morgondagen. Andra har arbetat
hårt o grundligt utan att unna sig något nöje, men på nödtorft
naturligtvis kunnat sitt nöje o tillfredsställelse just däri,
att samla för tid som skulle komma. Andra åter tänkte på
vin pitid allt de kom över o skred av såvitt dess som pressa
Jag minns dem som var gamla för 50 år sedan som kunde sin
bevekta historia i Fatburs saga utantill, då hade de så många
helt tårtust i minnet vad de tänkt. Andra kunde läsa
bibeln i följd sida efter sida o så talade dessa som det var något

51

ACC. N:R M. 16074:52.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Allra mest som lade til ovanligt gott minne hvarde nu psalmbok
är jag minnes att jag som barn lärde psalmerna genom att
räkna psalmnummer av. Av de äldre var ytterst sällan hon missade
att utantill läsa hela psalmerna i 1819 års psalmbok.
Tidningarna läste man grundligt även om de blev mer än dog-
gamla när man var flera om den, men ortens enda tidningar
var kanske påmint för de till högre ålder hunna. Och när jag
Försöker tillbaka till min barndom så minns jag att "mannarna"
först skulle se efter hur det gick på "börsen i Köpenhamn" och
diskutera därom medan min först sökte upp följetongen och
charader o.d. Och när det så var någon Henrik Wranér historia
var vi alla med när den lästes högt av Upsala Allehanda.
Det var denna tidning och Skånska Dagbladet med söndagsbilagan
Hemmet som var de enda gångarna tidningarna i så stad
en hundra tusenhuvudstadstidnings publikerskap upplaga så Aftonbladet eller
Dagens Nyheter. Av veckotidningar minns jag från tiden
1890 talet: Familj Journal: Tricum, Idun, Allers Familj
journal: Vecka samt där man var till mera pretentiös Vår 8 dag.

ACC. N:R M. 16074:53.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Alle dessa resor måmada inbegripa på första hand just
mig själv.

Bibliotek har här funnits i åtskilliga år att bekämna bland
andra bittra bittra på om att det fattigt anlitats. Åren kölls på 1890
talet, dessa bokauktioner i då pryds mycket bättre än bland
folket, här i mitt hem har vi böcker köpta just på detta sätt, då
mig bäddes det en hel del på den tiden mig mera än i våra tid av
både unga o äldre. I åren förelås mingen av våtbesökta man hade
tid då något att det unga o. radio o TV. fanns i ej heller bilen.
Man stannade också upp o läste igenom vad man hade i händer
på ett annat sätt än vad man nu gör ty tid till tycker 75 åringen
o med äntligen Tycks bara bli allt fåne bland de unga.
Betäffande par bildningen var det naturligtvis vanligast
för mig man inte hade de resurser att förflytta sig så mycket
att man fick råka på partner bland de närmaste kamra-
terna när man inte flyttade till staden, vanligt på 1840-80
talet, Malmö eller Köpenhamn eller rent av till Amerika. Då
kunde det ju hända att de unga gifte sig där mer vanligast

ACC. N:R M. 16074:54

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Han ett återvände till hemorten har de tjänat ihop ett större
eller mindre kapital, då gifte sig med den flicka de hade
där. Jag vet många män som gått sig här i fattigdom på
resor över till Amerika i återvänd hem efter några år som
relativt välbergade köpt ställen i sitt det ha tålet så på 1880 talet
Bland vanliga enkelt folk kan man nämna så mycket med
den ekonomiska lättställdheten pojkarna emellan, man tänkte
mera på arbetsförmågan i mig och så tycket, men när det gällde
de pengarna i dygga bondehemmen unga döttrar kan man
mycket mycket med lättställdheten ekonomiskt sett i gifter
inom släkten och där mycket emellan – rikedomen fick
inte gå ur släkten "de" togs ofta mindre hänsyn till tycke
och äldreskillnad. Ja, det hände ej sällan att man ofta
mina barns tycke i framtid av sådan anledning. Jag
minns från min ungdomstid bönder som gått sin
väggar i sina hem, egna i folkskyggo därför att de i sin
ungdom tvingats att avstå från det de fattat tycke för
därför att han inte ansågs rik i pengar nog åt den.

ACC. N:R M. 16074: 55.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vid det gåtan uppkrandet de unga paterna emellan så både
men för unga på omständigheten i de äldre Tider i regel inte
se något offentligt belande.
Beträffande länga den kortaste fästningar så har jag dessa
vant helt bevende av omständigheterna. Jag vill dem dessemot
nämna mina adoptivföräldrar. Far var i mycket av låna hos
olika mästare i olika län tillsist innan han gifte sig med
min Mo. Under Tiden Tjänade min som husbållerska i en
bondgård i samma Tid hon ett kapital, lönen var då på
1870 talet 30 kr + 2 kr. fästepenger i så något godtyckligt, kanske
icke mycket av en talat förlamad kommig medlem av familj
jen. De väntade så på varandra i 9 år i under Tiden var
de en inte förbrodde så träffades de var en Tid slutt ungar
just utan mycket av namn i träffades sällan oftare än någon
gång som kastigast vid kyrkan. Men hade sparat så att de när
de gifte sig 1885 hade de hos sina mors föräldrapenni där
fick de i annan Tid också slutt några dagar.
Under dem de helt koppa över fästningen, Ta att lysning

55.

ACC. N:R M. 16074:56.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

å gifta sig utan att någon närstan visste något därom. I gäddane samlade man på kumgift till barnen på det de födda
Tide gärna kälsingen de tvåvrade emellan både småtrumpen,
som visst inte alltid tycken på, på det att de långre till-
baka i tiden, de sk. fästmans gåvorna: ringa, kaveldon, klapp-
ben vacheet bemålade med blommor o arbet i namn ofta
också med kärnmitt o man en tyget å kabelbrädets kant,
psalmbok o någon å marknaden köpt prydnads- eller nyttig-
sak, men hade en minder skål med lock av det på 1880 talet
så moderna slaget av dubbelt glas med spegelglas i stat
utvändigt. Mannen hade på sin tid som fästmö omkr.
1845 en bred ring av förgylld silver med en röd sten som
hon fått av mången veder han smugit sig till att ta mått
av hennes ej-ring (en påsgående till fingerlängd). Den blev
på sin på kunnes må fingran men hölls här ändå.
Om fästmö hade hon på råd mången handarbetade kängslen
strumpor o strumpeband i på naturligtvis "byggemans-
skjortan" med konststicknings, mussa-fogga, kanelins, mock.
56 nyckningar

ACC. N:R M. 16074:57.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

å mann inom ram å sitt å bröstet. Sådana skjorter blev
sen gömda för att även bli mannens "fina-skjorta"
Ett par tickede vantar, mönsterstickning, vant i gimt
ull g om händer och å fötter, dem minns jag själv från min
tidiga barndom, namn o åtal var inrymt med rätt gam.
Någon bestämd dag som särskilt ansågs för lämplig för
förlovning har jag aldrig hört nämnas från äldre tid
då inga ej heller något särskilt avseende fästes vid förlov-
ning bland det enklare folket. Men något som man säkert
inga tidtdag var att inte gifta sig i de sk. "kvarnvecken"
d.v.s tiden mellan Påsk o Pingst, gjorde man det även
det första o enda året i äktenskapet. För övrigt var inga
den tidiga våren omkr. 25 mars vanligaste tiden för bröllop, vad
det gäller bönder som då ägde att tillträda sina gårdar
Det var på Jon alltså Jördag, å mikaelitiden vanligast
på hösten. Husmän i stället som då skulle flytta
ytade så länge utsädesja gällde o då hölls halvas efter
som man var i stånd till men alltid på i någon mån.

57

ACC. N:R M. 16074 : 58.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Att resa bort på att ergas å lokasé att hålla bröllopsfest på resta
marg här numera tiden tide. Förbrännings kalas är något så obe-
stämt att jag inte kan yttra mig därom. Men kan rest bort å byta
ringar å så genom annons eller genom att skicka sina båda visit-
kort tide vänner å bekante offentlig gjort förbrinningen å så
kas man gratulerat. Den egentliga uppmärksamheten kan man
mig i regel vpvisa tide bröllopet den som i numera tid tide lys-
ningen. Men detta kan inte hindra att försmädda friare
kunnat sätta mycke gratulationsannonser i ortens tidning
när det lyst för ett par. Jag minns en som de i mitt kem
Fogit vara på från deras lysning som lydde så kär:
K & H i Tåsing på Rostig gratuleras på andra (tredje?)
lysningsdagen af en vän vänner om kvarnen — "Platsen
heter Kvistig å något Tåsing" kan det inte alls frågas om
då detta var på våren 1885 å inte barn fäddes där
förrän i september 1886. Rena slakheten men man lät
det passera då det skadade ingen, alla kände alla å en-
dast misändaren hade tydligt å det tyckte de unna kamm

ACC. N:R M. 16074:59.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

man blev inte ovänner. Så en sådan bagatell även om det kunde försaga lite. Säkert har det i alla tider förekommit att två vant "tomgå" att gifta sig men man gav säkert mera akt på bruden förr än nu. Då fick inte en gravid brud skåda sig kunna i skära. Det kan berättas om Jakt där prästen nekat viga vid sådant tillfälle förrän kunna blivit avlagsnad å längre tillbaka i tiden, så berättade de gamla, medan den gamla kyrkliga bruduppsyn kan i bruk skulle genomföras, eller åtminstone kunna den brud som skulle föra kronan i då också försäkra sig om att hon var värdig att bära den. Allt sådant hör på en gången tid till o nu är också alla de gamla bruk som var så nära med detta. Nu för tiden även den brud som fått barn eller barn är på väg skära i kyrka, betydelsen däran har man glömt bort men det är inte så länge sedan man kunde få höra uttryck het: "Ja kan kan behöva skära att skyla sig med." Betäckande mottagningen till de utmärkta kapliga kvinnen så var de för "gåkta" i något däran kunde de

5-9

ACC. N:R M. 16074:60.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Så bärning av husohyfoliga de är var då också mycken
"Hon hade en äkta unge" därför fick hon hålla till gods
med vad hon hade så om hon icke blev prygad, hon var
skämd o hade svårt skrift inför prästen innan hon blev
kyrkotagen o fick tillgång till nattvardssakramentet något som vigde
Ensamt på 1800 talet. Då inlade ofta hela ansvaret på mycken
o kvinnes fråldren. Processer om barnuppfostrings bidrag
hände icke sällan emellertid och långt emellan sedan skiftet men
det kan jag säkert nämna just Rotte gärgo prästkollen
på denna tid bör säkert vittnesbörd därom. Men när
en ung flicka kom hem från sin första tjänst därför
att hon väntat, misstänkt heter också gifte sig bonden
var barnafadern blev det dog i ett fattigt husmanshem
då hade man inte annat att göra än att tiga o ta emot
skammen hanska fick man, mycket någon vänt hanske
inte. Ett par sådana händelser i samma trakter o
redbara husmans familj bekräftade min varmare om
på sin ung domstid på 1860-70 talet. Men även dottre

60.

ACC. N:R M. 16074 : 61.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gömdes å flickorna blev gifta i rimm tid.
Patron på gården hade flere barn med mycket stora döttr
vinnar han ofta påtryckning av prästen gå så mycket
i svinaryktarens minne vetande dottern fick en likadan
pojke fast man inte hade tänkt ut annan fader än hennes egen fader. Detta var ett exempel från samma plats
uppifrån och ner på rangskalan och från samma tid. Man ser
alltså att det i verkligt nänsende inte var bättre
förr än 100 år sedan än i våra dagar endast mera
skymtat förbjudet.
När en flicka av den s.k. bättre Ornde klassen sändes
bort till annan ort "för sin hälsas skull" eller för att lära
finare seder och mottagning i stannade borta något halvår
genkades det flickt hemmavarande och man dog sina
misstankar i gissade hut och det tog ej lång tid förrän
när hon kom tillbaka i en tid då barn som föddes av
okända föräldrar adopterades bort eller utlämnades
mot en summa att för allt med sitt slemvärk mystänk-

61. Fes

ACC. N:R M. 16074:62.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

många år ett sådant förfarande. Det fanns adoptivbarn med mystik kring sin tillblivelse å min ålder å även äldre å tiden det blev lagändring å rätt med de fosterföräldrar som fått emot barn mot en summa att föräldrarna som endast åstundade att få dem att försörja.

Men nätet av detta liv ja samman med ungdomens nöjeslust å barn bål knappas eus räknas som en följd av detta. Då var det obligat att vistas till hemgift å bröllop där allt var i vår ordning. Själv tävde jag vad jag ville ha av sängkläder, bordlin, filtar, linne å handdukar duchar gardiner i prydnadsbönsder nydde, broderade å monogram under 4 års tiden att är därav som förlovningstid alet i glad förväntan på vad som komma skulle å jag blev mäe besviken lyckan bestod blott att Jag var bål beredd när jag vid Gud i Skrumps kyrka på våren 1920 men någon misslippe å vanrekta fröken mäe för oss men okända begrepp, som de mäe exist här i orten. Begreppet nöje är tämligen bart.